

LA PROBLEMÀTICA MUNICIPAL A SANTA COLOMA DE FARNERS EN EL SEGLE XVIIIè, no trobo on vaig publicar-ho

1.-PER UNA HISTÒRIA DE SANTA COLOMA DE FARNERS

L'obra que ha servit sempre de referència per la història de Santa Coloma de Farners ha estat la escrita per Millàs Vallicrosa i F. Rabassa¹. Una obra cabdal per a conèixer l'evolució de la ciutat medieval i la problemàtica i protagonisme que tingué la vila en la guerra dels segadors. Un cop explicada aquesta amb una important aportació de documentació inèdita en el seu moment, els autors enllestien en nou pàgines els segles XVIII, XIX i XX. És doncs evident que no convé ni una revisió ni una reinterpretació de la seva obra, sinó començar a investigar per tal d'analitzar la dinàmica d'aquests últims tres-cents anys buidant les escasses i disperses fonts de què disposem sobretot pel segle XVIII que és el que m'ocupa en les meves investigacions, el més obscur en documentació pel que afecta a Santa Coloma de Farners. La inexistència dels Manuals d'Acords municipals del segle XVIII, així com dels registres de cadastres, beneficència, i la inexistència de la documentació generada pel corregidor de Girona al llarg de tot el segle, fan difícil conèixer la problemàtica històrica de la ciutat en el segle de les llums. A nivell demogràfic disposem de les dues sèries típiques a tot el Principat: el Vezindario de 1718 i el cens de Floridablanca de 1787, processats per P. Vilar². De finals de segle són també els famosos "Viajes" de l'intendent de Catalunya Francisco de Zamora, que ens dóna una petita però valuosa informació de la dinàmica econòmica de la ciutat³. Recentment S. Soler i P. Gifre han elaborat una precisa informació sobre el llinatge dels Farners, malgrat que poca

¹ *Historia de Santa Coloma de Farnés y su comarca*, Santa Coloma de Farners, 1951

² VILAR,P: *Catalunya dins l'Espanya moderna*, Barcelona,1964-68

³ ZAMORA, FRANCISCO DE : "Diario de los viajes hechos en Cataluña. 1785 - 1790" Barcelona 1973

informació aporten del segle XVIII⁴, i a l'Arxiu Comarcal de Santa Coloma existeixen fons patrimonials de diverses famílies colomenques, que poden ajudar en temes puntuals, sempre molt fragmentats. Però la informació política, municipal, institucional no hi és. Aleshores, tres són les fonts que ens queden per investigar: per un costat els Manuals de Notaris on, prescindint dels temes propis particulars (testaments, vendes, apoques, lluïsmes,...)⁵ s'hi troba dispers algun testimonial relacionat amb fets públics (denúncies del batlle, irregularitats,..) o bé concòrdies fetes entre l'ajuntament i els seus creditors o amb el senyor jurisdiccional,...En segon lloc hauríem de disposar dels fons documentals dels senyors jurisdiccional: Bournonville, Aranda,..arxius particulars on a la dificultat d'accedir-hi s'hi barreja el fet que molt sovint l'ordenació d'aquests arxius respon a uns criteris que en res beneficien la tasca d'investigar una zona concreta, Santa Coloma en aquest cas.

I en tercer lloc, i avui dia la font més profitosa, l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Les sèries de la Reial Audiència i la de Patrimoni ens permet començar a albirar llum sobre la vida, evolució i problemes de Santa Coloma en el segle XVIII⁶. La major part dels problemes que es plantejaren al llarg del segle entre l'ajuntament i el senyor jurisdiccional es dirimien a la Reial Audiència de Catalunya. Sortosament es conserven les sèries completes de Consultes,

⁴ GIFRE, P.- SOLER, S: *Els Farners: vassalls de senyors i senyors de vassalls*, Centre d'Estudis Selvatans-Consell Comarcal La Selva, 1996

⁵ Aquesta font l'ha utilitzat CUBARSÍ Y DEULONDER, JAUME: "Importància de l'establiment emfitèutic en el procés urbabintzador dels segles XVIII i XIX. Estudi parcial: El carrer del Prat de Santa Coloma de Farners" dins *Quaderns de La Selva* n° 3, 1990, pp103-120 i també del mateix autor: "Aproximació a un estudi sobre la propietat de la terra en el terme de Sta. Coloma de Farners (ss.XVI-XVIII) dins *Quaderns de La Selva* n° 4, 1991, pp. 35-52

⁶ J. SORNÍ n'ha presentat un llistat corresponent a dues d'aquestes sèries: SORNÍ I ESTEVA, XAVIER: "Santa Coloma de Farners en temps de Ferran VI. Aportació documental" dins *Quaderns de La Selva* n° 4, 1991, pp. 190-196. També ha utilitzat aquesta font GÜELL, MANEL: "La baronesa de Santa Coloma de Farners i el municipi, en pugna per la llibertat d'elecció del batlle(ss.XVII-XVIII) dins *Quaderns de La Selva*, n^o6, 1993, pp. 107-120.

Cartes Acordades,..que ens serveixen per seguir el fil a la problemàtica local de la majoria de pobles del Principat⁷.

És a partir d'aquesta font que podem avui resseguir importants aspectes de la vida municipal del segle XVIII. Dos són els punts, totalment lligats, que vull treballar en aquest article: en primer lloc, la problemàtica que representà a Santa Coloma el final de la Guerra de Successió i la imposició del cadastre, fet general a totes les contrades gironines. En segon lloc, el constant tira i aflixa entre els regidors colomencs i el seu senyor jurisdiccional, uns per aconseguir més autonomia i l'altre per preservar els seus drets feudals, per acabar ambdós aspectes interrelacionats creant una dinàmica de forts enfrontaments locals entre dues maneres de concebre el funcionament municipal. Resseguint aquests dos aspectes, podrem començar a muntar l'esquelet d'un segle totalment obscur a Santa Coloma, i a la major part de la comarca, però fonamental en la creació de les estructures actuals.

2.- L'ENDEUTAMENT MUNICIPAL

Els desastres de la guerra de Successió, els serveis que s'hagueren de pagar al rei, els allotjaments, la imposició del nou cadastre provocaren un desgavell econòmic importantíssim a les arques municipals de la majoria de pobles gironins, de forma que l'endeutament de les antigues universitats, ara dites ajuntaments, es convertí en una plaga que al llarg dels anys vint, trenta i quaranta en limità les possibilitats de creixement⁸. Durant i després de la guerra, per a subvenir a totes les necessitats internes (funcionament municipal) i externes (ajuts al rei, impostos,..) els ajuntaments crearen i es comprometeren en diversos censals, però les necessitats acostumaren a ésser més grans que els ingressos de forma que s'arribà al punt que es creaven censals per a pagar els rèdits anuals dels

⁷ El propi autor ha utilitzat aquesta font per l'article " La capella-hospici de Bellver de Santa Coloma de Farners: lluites entre el clergat secular i el regular al segle XVIII" dins *Quaderns de la Selva* n° 8, 1995, pp. 121-136.

⁸ Per una idea general, vegeu FERRER I GIRONÉS,F.: *L'economia del set-cents a les comarques gironines*, Girona, 1989,pp. 13-26

anterior⁹. En una primera fase, els ajuntaments utilitzaren el sistema tradicional del repartiment per a carregar sobre els veïns (el comú), les quantitats que s'havien de pagar. Però a partir dels anys trenta els ajuntaments comencen a fer propostes a la Reial Audiència per tal de cobrar una determinada quantitat de tots els fruits que produïssin les propietats locals, sense exempcions de cap mena, sistema més just que no el simple repartiment entre veïns com s'havia acostumat fins ara que deixava fora els elements privilegiats de cada poble, exempts de tributs personals. Aquesta atrevida fórmula al carregar sobre els fruits i no sobre les persones, feia menys feixuga la càrrega al quedar més repartida. Tanmateix si s'utilitzava aquest sistema era, però perquè els comuns estaven arruïnats, endeutats, sense poder pagar als creditors que començaven a perdre la paciència quan veieren que els desastres bèl·lics i el cadastre no permetia aixecar cap a les destrossades arques municipals. Creditors que començaren a amenaçar amb extorsions i requisitòries sobre els béns dels veïns, ja que si el comú no pagava, eren els veïns, com a comú, qui havia de respondre amb els seus béns.

La solució proposada per tots ells, amb petites variants locals, consistia en carregar un quinçè, vintè o trentè sobre els fruits de la terra i del mar durant un període de temps que oscil·lava entre els vuit i els vint anys, de forma que aquesta quantitat havia de tenir una doble funció: per un costat pagar les pensions del censals, i per l'altra anar redimint el capital dels mateixos fins veure's lliure l'ajuntament d'aquestes obligacions concretes la majoria com a conseqüència de la guerra i la nova política fiscal.

El testimoni d'un pagès colomenc, Joan Llandric, ens serveix per veure l'endeutament del comú i les solucions: en primer lloc, la talla o repartiment, sempre de mal fer ja que les dificultats de calcular el que tocava a cadascú portava sempre problemes i desavinences i com a conseqüència s'hagué de demanar un impost indirecte sobre tots els fruits de la vila:

"Noto Jo Joan Llandrich com per los treballs que y agué en las guerras del any 1710 fins lo any 1716 que fou la conquista de cataluña se agueren de matllevar grandissimas de quantitats de diners a ton de censal en aquest poble de Sta.

⁹ Un censal es un sistema de préstec encobert provinent de l'edat mitjana. El creditor dóna una quantitat de diners (el capital) i rep en compensació una renda anual (

Coloma que se feya una talla de 600 lliuras cada any per pagar las pensions y com en asó comensaren alguns que no eran obligats ab dits censals y un poch de mal govern en no voler pagar dita talla se determinaren de demanar llicensia per fer un redelma per pagar las pensions y quitar dits censals de tot gra de aresta fasols blanchs y manuts canam y raims..."

"Tambe noto Jo Joan Llandrich que en lo any 1742 tambe tinguerem grans treballs per respecte del pagar per haber aumentat al catastro que en aquest pobla agueram de pagar ademes de lo que pagabam 1265 lliuras¹⁰.

És l'any 1744 quan el comú i els veïns de Santa Coloma de Farners han de fer front a uns pagaments de censals valorats en 14.091 lliures barceloneses amb unes pensions anuals de 704 lliures quan només n'ingressen 400, la meitat de les quals ja són contribucions que han de pagar al rei i la resta per a mantenir els justícies. El sistema que es venia utilitzant fins ara, el repartiment, no funciona per l'oposició de molts veïns. Els creditors estan extorsionant als veïns i el comú ja deu en aquest any 1.744 més de 3.000 lliures endarrerides de les pensions de censals. S'ha d'entendre que el comú, o sigui l'ajuntament eren tots els veïns de forma que si la institució no podia pagar es podia començar un procés per a confiscar les propietats dels veïns per tal de satisfer als creditors. La solució que proposen, citada per Llandric, és un redelme (un 20%) durant vint anys sobre tots els grans d'espiga, així com sobre els fesols, raïm i canem de totes les propietats de la vila, siguin els seus posseïdors residents o no de la vila. L'any 1747 el Consell Reial ha de recordar a la Reial Audiència de Catalunya que faci un informe sobre aquesta petició, i que mentre no es prengui una decisió cap creditor pugui molestar al comú i veïns colomencs¹¹. La Reial Audiència verifica la certesa de les dades aportades i especifica que els censos creats que han portat a aquesta situació desastrosa es feren:

pensió) del 5% sobre el capital (a partir de 1-8-1750 serà del 3%) sense limitació d'anys. Mitjançant el lluïsmo es pot amortitzar (redimir) el censal.

¹⁰ Arxiu particular família Esteve Corbera LLibre de notas de Joan Esteve y Llandrich Pages de Sta. Coloma de Farners s/p

¹¹ Arxiu de la Corona d'Aragó (A.C.A.), Reial Audiència, Cartes Acordades, R. 21, f. 140 i R. 378, ff. 112 i 130v

"... de propio movimiento del común y particulares; sirvieron los quatro de ellos para pagar pensiones vencidas de los otros censos, otro se aplica para pagar una carta de pago del Real Catrasto del año de 1719 que por las turbulencias ocasionadas por los fusileros de francia que en dicho año se introdujeron en aquellos parajes, no se pudo cobrar de los contribuyentes a dicho Real tributo, otro sirvió para pagar ciertas cantidades que se devian y avian gastado para sacar de la carcel a dos particulares de dicha villa que las expressadas tropas francesas se avian llevado presos..."

Altres dos censos havien servit per a comprar la taverna al marqués de Rupit, amo temporal d'ella i que redituava anualment unes 140 lliures. Els ingressos de la universitat de Santa Coloma eren: les mesures del blat i altres grans que es venien els dies de mercat, proporcionaven unes 200 lliures anuals; les compres i vendes de bestiar, on pagaven comprador i venedor 2 diners per cada lliura que valia la bèstia, aportava anualment unes 100 lliures; el lloguer de venda de l'aiguardent, 30 lliures; del vi, 40 lliures i el lloguer de l'hostal 30 lliures. En total, 400 lliures. Les despeses, com hem dit eren: unes 200 lliures d'impostos, 168 per a despeses mínimes imprescindibles de funcionament i en quedaven així només 32 per a pagar els rèdits dels censals. El redelme sol·licitat donaria anualment 500-600 lliures, estaria lliure d'impostos i no el pagarien els pobres jornalers, i per a controlar aquest redelme es faria una concòrdia entre els creditors i l'ajuntament i comú de Santa Coloma de Farners; el Consell de Castella aprovà la proposta amb data cinc de febrer de 1748¹².

Malgrat no haver localitzat la concòrdia en els Manuals de Notari de Santa Coloma de Farners, el sistema d'aquestes era sempre el mateix: es faria una pública subhasta per arrendar el cobrament del delme i s'anomenarien dues persones, una representant de l'ajuntament i l'altra dels creditors per anar pagant i redimint els censos: un any es pagarien les pensions de tots els censals i l'altre es redimirien capitals a sorteig com explicava el mateix notari colomenc Francesc Guixeras en la concòrdia que va fer en el veí poble de Riudarenes pels mateixos anys:

"... de cada censal es farà un rodolí apart amb una membrana de paper o pergamí en la qual se descriga lo nom y cognom del acreador y lo preu del censal y dits

rodolins axi fets se hagen de plegar y despres de plegats posarlos tots cada un de persi dins de una bola de fusta que per este effecte se hauran de fer y posats dins de ditas bolas de fusta posarlos tots junts dins de una urna o bacina un poch fonda y de aquells per un minyó de edat de set anys poch més o menos en la forma acostumada se hage de fer la extraccio..."

i amb aquells diners s'anirien redimint els censals¹³

Tanmateix aquest sistema no afavoreix a tothom: mentre en el repartiment pagaven les persones, en el redelme paguen les propietats. Dit d'altra manera, en el repartiment, el senyor jurisdiccional, el marquès de Rupit i més tard la seva neboda la comtessa vídua d'Aranda, com a nobles estan exempts d'aquesta càrrega personal, mentre que en el redelme les seves propietats, per poques que siguin, han de pagar el 20% del que produeixen(el 10% ja existia que era el delme, i s'hi afegeix aquest nou 10%, anomenat redelme). Aquest nou sistema doncs, portarà unes tensions entre la vila i el seu senyor jurisdiccional, representat per el batlle. Veurem doncs com a partir de l'aprovació del redelme creixerà el malestar entre els regidors i sobretot, la comtessa de Robres, vídua d'Aranda, que serà la senyora jurisdiccional en la dècada dels cinquanta, problemes que trobaran la seva solució amb el seu fill el comte d'Aranda en els anys setanta. Tanmateix, a Santa Coloma no passava res diferent de la resta de poblacions: els conflictes senyorials creixeren geomètricament al llarg del segle XVIII, i al seu redós es formaren grups o faccions locals divergents. Els articles del decret de Nova Planta que limitaven determinats drets del senyor sobre les viles en matèria de policia i economia, els lents però imparables canvis en les economies locals, el creixement del comerç i al seu redós de les idees, portaren a vertaders enfrontaments que dirimien la preponderància del sistema feudal o bé de les noves estructures socials i econòmiques. I també hem d'entendre que les tensions no són només entre aquests dos conceptes: al seu redós es plantegen les lluites pel control de la població i per aconseguir-ne

¹² Archivo Histórico Nacional, Madrid, Consejos, lligall 6838, n° 29, 18-12-1747

¹³ Arxiu Històric de Girona (A.H.G.) Notaria de Santa Coloma de Farners, any 1752, n° 110, s/n, concòrdia de l'ajuntament de Riudarenes i els seus creditors. La concòrdia entre l'ajuntament colomenc i els seus creditors es va fer el mateix any 1748 en què el rei concedí el permís, però en el manual del notari Josep Guixeras d'aquest any manquen els últims lligalls, de forma que ens ha estat impossible localitzar-la. Tanmateix, per referències soltes en altres documents podem afirmar que no diferia en res de les altres que es feren pels mateixos anys (Riudarenes, Ullastrat, La Bisbal,...)

més influència. Cal pensar que els batlles, representants del senyor jurisdiccional, no són elements foranis a la vila, sinó veïns de la mateixa. I el fet que siguin elegits per dos anys, vol dir que molts d'ells ocuparien aquest càrrec. I quan s'enfronten als regidors de la pròpia vila, s'estan enfrontant dos conceptes diferents d'entendre la dinàmica de funcionament de la pròpia vila. Per un costat, uns veïns partidaris del marquès o comtessa, que viuen lligats a les terres, rendes, negocis, lloguers, arrendaments,... derivats de la jurisdicció i per l'altre negociants, artistes, pagesos i comerciants que es mouen en un tarannà econòmic independent del senyoriu jurisdiccional i que al no dependre'n econòmicament tenen prou llibertat com per oposar-se constantment a totes les prebendes, privilegis,..del mateix¹⁴

3.- LES LLUITES I ELS PLETS MUNICIPALS

A Santa Coloma de Farners, a partir de la imposició del redelme, es presentaren vuit plets a la Reial Audiència, uns per part dels regidors i altres per part de la comtessa vídua d'Aranda. I és a partir d'aquests plets que podem resseguir el funcionament polític i econòmic de la població. D'antuvi i mentre s'esperava la resposta del Consell de Castella sobre la imposició del redelme, sorgiren els problemes: el mateix any 1747, Salvador Nadal i Castells, treballador de la vila de 62 anys i Juan Palloqui, escloper de 33 anys presenten un testimoni de com es feia el repartiment per a pagar els deutes:

"...fue hecho publico pregon en la misma villa diciendo que a instancias de los Regidores se hacia saber que se havia hecho un repartimiento con orden de la Real Audiencia. Y que quien no pagaria aquel lo executarian. I en efecto dempues de hecho dicho pregon al cabo de algunos dias passaron dichos Regidores por las casas de los vezinos de dicha villa pidiendo el dicho repartimiento y de los que no

¹⁴ Vegeu per aquestes lluites, COTS I CASTAÑÉ, ALBERT: " Aproximació a l'estudi dels conflictes senyorials a Catalunya(1751-1808) dins *Estudis d'història agrària*, n° 6, Barcelona 1983, pp.241-271. Per un cas concret, vegeu BORRELL I SABATER, MIQUEL: "Les lluites pel poder municipal entre el monestir i la vila de Sant Feliu de Guíxols: La insaculació de l'any 1803 " dins *Estudis sobre el Baix Empordà*, n° 15, Sant Feliu de Guíxols, 1996, pp. 161-175

quissieron pagar aquel se les llevaban prendas[...]y de la casa de mi dicho Salvador Nadal se llevaron un calentador de alambre..."¹⁵

La tensió entre els veïns anà creixent i l'any 1749, quan ja s'ha aprovat el redelme, arriben al seu punt màxim per una qüestió de competències: la lluita entre el batlle i el regidor degà per veure qui tenia el poder de controlar els mercats (fixació de preus, quantitats, transaccions, comissions,...). Es tractava de dirimir qui tenia el càrrec de mostassaf (almozar en la seva versió castellana): si la vila (regidor degà) o el senyor jurisdiccional (el batlle). El dotze de juliol de 1749, a la plaça pública de Santa Coloma hi ha una vertadera lluita entre ambdós per veure qui cobra l'impost de la venda del peix que porta Narcís Ral de Lloret de Mar. Mentre el batlle, Josep Banchs, li prohibeix vendre el peix si no li paga la terça corresponent, el regidor degà, Salvador Iglesias, li ordena que vengui el peix prescindint del batlle. La baralla dura tot el matí i mentre el domer Miquel Sellés s'emporta el peix i el ven en un costat de la plaça per evitar que es faci malbé, batlle i regidor continuen discutint. L'endemà, al regidor degà presenta un escrit a la Reial Audiència demanant-li que ordeni al batlle no inmiscuir-se en assumptes de policia i economia local, pertanyents ambdós a la jurisdicció de l'ajuntament segons el decret de Nova Planta¹⁶

Les tensions entre ajuntament i batlle anaren creixent i quinze dies més tard afluoraren altre vegada. El batlle, encarregat de l'ordre públic, havia ordenat que hi hagués silenci a partir de les nou del vespre a la població. El dia vint-i-set de juliol de 1749, passejant el batlle i el fiscal de la cúria troben un veí cantant i fent música en el carrer Major. Al demanar-li quin permís tenia aquest els fa anar al carrer del Raval on vivia el caporal dels mossos d'esquadra el qual sense dir ni paraula, segons testimonis presencials, comença a picar amb el sabre al fiscal de la cúria, Rafael Nimo i l'empresona. Un mes més tard, els testimonis de l'empresonament són prou eloqüents per veure a quin malestar s'havia arribat a la vila: el regidor degà Salvador Iglesias, encarregat de les presons,

"... tuvo en todo el tiempo que estuvo en la dicha carzel (a Rafael Nino) con tanta estrechez como si huviesse sido el hombre mas ruhin y facineroso pues que asi de

¹⁵ A.H.G. Notaria de Santa Coloma de Farners, V. 104, f. 181v, testimonial de 7 de maig de 1749.

¹⁶ A.H.G. Notaria S.C.F., V. 106, ff.276-280,

dia como de noche le tuvo con Guardia de vista con muchos hombres con armas y cerrada la puerta de dicha carzel con tanto rigor que hasta la ventanilla que se acostumbra dexar abierta a los demas presos para que por ella pueda entrar un poco de ayre en la referida carzel la tuvo siempre cerrada y nunca permitió que persona alguna llegase a hablarle, ni menos el que le llevaba la comida..."¹⁷

Amb aquest ambient, amb la impossibilitat de solucionar des de dins el poble els problemes que s'anaven acumulant, l'única solució que quedava era posar plets davant la Reial Audiència o la Batllia General per intentar trobar més que un jutge un aliat que entengués els parcials punts de vista de cadascuna de les parts. Es tractava per part dels regidors d'intentar anar minant les prebendes de la senyoria jurisdiccional per tal de treure-li poder mentre aquesta, a través del batlle, pretenia mantenir els seus privilegis.

I ja uns mesos abans, el març de 1749, entrà a la Batllia General el primer plet: els regidors de Santa Coloma contra la privativa que tenia el marquès de Rupit de notaria i escrivania en el poble. Serà un procés llarg, separat de la resta que comentarem i que s'allargarà fins l'any 1798. Es tractava de la llibertat que demanaven els regidors pels veïns de la vila de triar el notari que volguessin per fer les seves escriptures del tipus que fossin, mentre el senyor jurisdiccional i el seu notari en el poble, Francesc Guixeras, defensaven el monopoli d'escriure. La prova de l'existència de dos bàndols la trobem quan tan els regidors com el marquès presenten una sèrie de veïns testimonis contradictoris: mentre uns testifiquen que les escriptures sempre s'han fet a Santa Coloma de Farners i si han vingut notaris forans se'ls ha multat i anul·lat l'escriptura, d'altres aporten proves d'actes notariais fetes a Hostalric, Anglès, Vidreres o Cassà de la Selva¹⁸

Dins aquesta dinàmica d'enfrontament continuat, el mateix any 1749 el marquès de Rupit s'oposa a les noves ordinacions pel govern de la vila presentades pels regidors, el novembre de 1750 els regidors demanen a la Reial Audiència poder-se reunir sense la presència del batlle i poder contractar un notari que no sigui el propi de la vila, i l'any 1753 quan la comtessa de Robres, vídua d'Aranda hereta la baronia de Santa Coloma té vertaders

¹⁷ A.H.G. Notaria SCF, V. 106, f.314, 27 d'agost de 1749

¹⁸ A.C.A. Patrimoni. Batllia: Processos moderns, any 1749, n.º 5, K

problemes legals degut a l'oposició de batlle i regidors, junts en aquest cas, que li exigeixen presentar els títols de possessió¹⁹

Amb aquestes perspectives, al llarg dels anys cinquanta i seixanta, sota la jurisdicció de la comtessa de Robres, també marquesa de Rupit i vescomtessa de Joc i " Grande de España " es succeiran els plets fins a un nombre de vuit, que nosaltres resumirem a continuació. El llistat-resum de plets el fa el propi Consell de Castella quan els regidors de Santa Coloma de Farners demanaren augmentar el seu pressupost per resoldre l'enorme quantitat de plets que tenien pendents i el Consell demanà informació a la Reial Audiència de Catalunya. Vicente González, apoderat dels regidors, explica que per resolució del Consell:

" (f297)le fueron señalados (a Santa Coloma) tres mil reales de vellon en cada un año por razon de gastos ordinarios y extraordinarios eventuales y no fixos i respecto que esta corta cantidad no alcanza ni con mucho para los referidos gastos y mas ahora que con motibbo de varios pleitos que quedaron pendientes con motibo de la condesa de Robres y de Aranda señora jurisdiccional de aquell villa..." i per aquest motiu demanen " aumentar la cota de los tres mil reales hasta seis mil anuales o lo que pareciere al Consejo por más conveniente ".

El Consell de Castella analitza aleshores els plets pendents abans de prendre cap decisió²⁰
Pleito Primero:(f.298) "Sobre el oficio de Almotazen de dicha Villa de Santa Coloma de Farnes" : entrat el juliol de 1750 pels regidors " pretendiendo el Ayuntamiento de dicha villa de Santa Coloma de Farnes competerle el derecho y facultad de ejercer por medio del Regidor que deputare el Oficio de Almotazen de la misma villa y su termino con todo lo anexo y dependiente de dicho empleo, y que en consecuencia el señor jurisdiccional y su

19

SORNÍ I ESTEVA, XAVIER: " Santa Coloma de Farners en temps de Ferran VI.Aportació documental " dins *Quaderns de La Selva* n° 4, 1991, pp. 190-196, n° 3,8,13,14,15 i 16 i també a A.H.G. Notaria SCF, Manual de Notari n° 111, any 1753, ff.265-270

²⁰ ACA, R. Audiència , Cartes Acordades, Reg. 577, ff. 296-321, 27 de setembre de 1780

Baile de ella deben permitir al dicho Ayuntamiento el ejercicio del referido empleo sin poderselo impedir"

L'ajuntament funda la seva pretensió en els article 46 i 59 del decret de Nova Planta que especificava que els regidors s'havien d'encarregar del govern polític de les ciutats i pobles, essent el càrrec de mostassaf dins d'aquest govern polític. L'ajuntament ja havia presentat recursos l'any 1749 i la Reial Audiència havia ordenat al batlle que no s'emboliqués en una feina pròpia dels regidors i que només podria actuar si en les decisions preses pel regidor mostassaf algú dels afectats es sentia perjudicat i demanava la seva intervenció. Aquest plet tindria el seu punt àlgid en les lluites citades més amunt entre el batlle Banchs i el regidor degà Iglesias per l'impost sobre el peix.

El marquès presenta un recurs(f300)on explica que "*por si y sus antecesoros se hallaba en la posesion inmemorial de que el Baile de dicha Villa por ellos nombrado exerciese el referido empleo infiriendo de ello que con justo título por los señores jurisdiccionales sus predecesores habria sido unido a la Bailía*" i a més presenta el testimoni de cinc veïns que foren batlles en diferents anys al llarg del segle (Antoni Vernach, fuster; Jaume Finestres, paraire; Gaspar Oliveras, Francesc Pagés i Joan Llandric, tots tres pagesos) els quals testifiquen que com a batlles actuaren sempre de mostassaf, sense l'oposició dels regidors²¹

Pleito segundo:(f.300) "Sobre el nombramiento de Baile de la expressada villa: entrat el 21 de juny de 1754, "...pretendiendo la Excma. Sra. Condesa la manutencion de dicho nombramiento a su arbitrio y sin preceder terna o propuesta del Ayuntamiento ". La Reial Audiència li accepta amb data 3-8-1762 negant a l'ajuntament la presentació de la terna. L'ajuntament presenta un recurs fundat:

" en dos titulos que los señores Barones predecesores, el Sr. D. Carlos de Vilademan y de Cruilles, y el señor D. Antonio de Perapertusa y de Cruilles, vizconde de Joch, concedieron a la citada villa en remuneracion de servicio, confiriendole perpetuamente la facultad de hazer terna de Baile, prometiendole elegir uno de los tres propuestos, y que fuesse trienal el empleo, como lo eran generalmente los Bailes de este Principado, variandose solamente en cada uno de estos titulos el dia y modo de hazerse la propuesta por haverse prevenido en el

primero que se hiziese en el dia de San Antrronio Abad por extraccion de los insaculados en la Bolsa de Baile, Y en el segundo por eleccion del Consejo general en el dia primero de año. Y estas concesiones se executaron mediante la cantidad de mil y quatrocientas libras que satisfizo la Villa en razon de la primera y de mil libras por la segunda",

segons consta en escriptures signades els anys 1609 i 1671.

En segon lloc els regidors fonamenten el recurs en una carta de 1673 del vescomte de Joch que comunicava al batlle i jurats de Sta Coloma que fessin la terna i possessin aquesta carta juntament amb els privilegis de la ciutat, i una altra carta del marquès de Rupit, avi de la comtessa litigant, de 1682 confirmant que el batlle fos triennial i sortit d'una terna proposada per l'ajuntament. I aquest sistema es va practicar fins l'any 1717.

En tercer lloc, funda l'ajuntament el recurs en el decret de Nova Planta on especifica que "*los varones y señores de Vassallos no tendrian libre y absoluta facultad de elegir los Bailes y Ministros de Justicia en los Pueblos que en fuerza de Privilegios, Concordias, contratos, usos o costumbres, la universidad tuviese comunicada la proporcion de sugetos por terna; sí que deberia preceder dicha proposicion hecha por el Baile que acaba y Regidores verbalmente o por escrito ..*" i que es nomenés per dos anys el batlle. I encara l'any 1721 el marquès de Rupit va escriure a l'ajuntament que preparés una terna i en va elegir a Juan Solà que era un dels tres, tot i que els biennis següents va elegir al seu aire sense haver-hi contardicció amb els regidors i es va fer "*para complacer a Su Señoria por insinuarles las mas de las vezes el gusto que tenia de elegir a una o otra determinada persona. De donde habian inferido que no quizo el Ayuntamiento perjudicar a la Villa en la referida facultad que el mismo señor habia ratificado*" I no hi havia dubte d'això ja que en tots els altres pobles de la baronia (Cladells, Sauleda, L'Esparra y Castanyet) presentaven la terna, i així l'any 1751 els regidors tornaren a presentar la terna però el marquès en trià un altre, i l'any 1753 quan la comtessa va heretar del seu oncle la baronia va reconèixer que la vila acostumava a proposar els batlles i regidors i el 1754 la Reial Audiència va aprovar el

²¹ A.H.G. Notaria SCF, V. 107, Testimonials, ff. 173v i 335

nomenament de regidors a proposta de la vila, però no els de batlle i per això hi ha el plet pendent per part dels regidors²².

Pleito tercero:(f.306) "Sobre la facultad de cargar y exigir justas imposiciones de las mercaderias que se vendan y comprehen en dicha villa en ciertos dias del año y la vindicativa de la taberna de los propios de ella." Iniciat aquest plet el 13-1-1761 per la comtesa de Robres, vídua d'Aranda, que demana l'adjudicació de la universal herència del seu avi Francesc de Bournonville, marquès de Rupit, "pretendió dicha Excma. Sra. Condesa competerle el derecho privativo de cargar y exigir justas imposiciones no sólo sobre quelesquier especies de mercaderias sino tambien de ganados que se vendiessen y comprasen en las villas de Santa Coloma de Farnes en los dias de Ferias y no menos la privativa facultad de tener taberna..." i que els regidors renunciessin al dret que feien servir sobre la taverna. Els regidors presenten el títol que el marquès els concedí el 26-3-1677 contra pagament de 1000 lliures pel que fa a les mercaderies, i aporten el títol de 1737 concedit per Francesc Salvador, fill del marquès. A més, el 1704 feren un tracte que incloïa la taverna i la fleca i que la comtessa havia de lluir i redimir dos censals de 400 lliures cadascun o bé deixar a favor de la vila la possessió de la fleca quedant els guanys per la vila, que pagaria els rèdits dels censals amb aquests diners. El 1763 es dictà la primera sentència: la taverna pels regidors i la fleca per la comtessa. Cap dels dos quedà satisfet i continuaren el plet.

Pleito cuarto:(f.307v) " Sobre la casa y capilla del Hospital de dicha villa

Plet presentat pels regidors el 6-7-1761 " *con motibo de que sin embargo de ser propia de la villa la referida casa y Capilla, sobre la qual se halla la pieza o Aula que sirve para la enseñanza publica y para convocarse el Ayuntamiento en las ocasiones que se ofrezan, pretendía el procurador general de la Excma. Sra. Condesa en gerona, hazer obras en dicha Capilla o derribarla y construir otra a cuio fin estaba prebiniendo los materiales. Y respeto de redundar esto en detrimento de dicha villa y de sus individuos por la falta de dicha pieza o Aula ...*" demanaven aturar les obres.

²² Aquest plet està perfectament desenvolupat i explicat a GÜELL, MANEL: " La baronesa de Santa Coloma de Farners i el municipi, en pugna per la llibertat d'elecció del batlle(ss.XVII-XVIII) dins *Quaderns de La Selva*, n^o6, 1993, pp. 107-120

Pleito quinto:(f.308) " Sobre a quien pertenece la regulacion de los precios de las carnes y demas abastos de la referida villa"

Presentat el 11-8-1762 pels regidors que creuen que els pertoca a ells pel decret de Nova Planta tot el govern polític i econòmic de la vila, particularment amb les carns com s'ha fet de temps immemorial " *vendiendolas a los precios de Gerona, si las ocurrencias no precisan venderlas como ha acontecido diferentes vezes...*" en què l'ajuntament, sense oposició del batlle, ha regulat sempre els preus de les carns com ja va passar el 1714 que pujaren quatre diners el seu preu i així fins l'actualitat en què Sebastià Fàbregas y Cubias, que tenia llogat la carnisseria feia les puges d'acord amb els regidors. Però la comtessa vol aquest dret com també el de regular el preu del pa a través del seu batlle. La comtessa presenta els seus títols: en primer lloc la concessió emfitèutica que va fer Antonio de Perapertusa, vescomte de Joch, a Elena Cubías y Ferrer, " *con la prevencion de que hubiesse de vender las carnes al preio del mas cercano lugar y que si la ciudad de Gerona arrendase sus carnicerías, pudiese dicho señor concedente variar dicho precio* " i respecte al pa, el títol que el marquès de Rupit, avi de la comtessa va obtenir de la Batllia General el 1687 que li concedí la facultat privativa de tenir fleca en la vila, i que podia presentar testimonis que sempre havia regulat els preus del pa i de la carn, de prohibir la venda de peix inútil o perjudicial al públic i de nomenar mostassaf i revisor i afinador de pesos sense oposició dels regidors, de forma que els anys 1725, 1739, 1747 " *se habrian publicado pregones en dicha Villa de Orden de sus ilustres predecesores mandando a los cortantes, panaderos, taberneros y demas que vendiesen a peso y medida que hubiesen de tenerlas marcadas y aprobadas con el baile de ella tal como Almotazen*".

Sexto pleito:(f.310) "Sobre nombramiento de sosbaile y Procurador Jurisdiccional en dicha villa", plet presentat pels regidors el 12-3-1763 que pretenen " *ejercer por medio del Decano, la Jurisdiccion Ordinaria de dicha Villa en los casos de ausencia, enfermedad u otro impedimento del Baile, y desde el instante que este acaba su biennio hasta que entra sucesor; y de la libertad de no tener sosbaile ni otro oficial con titulo de Procurador Jurisdiccional que pretendia elegir fuera del regidor decano, en ausencia del Baile, para ejerzer la Jurisdiccion ...*" i presentaven diversos títols.

El *Setè plet* el posen els regidors contra el batlle Joan Avellanet el 26 de setembre de 1763 i està relacionat amb la funció de mostassaf i la venda de la sal. La vila ha arrendat la venda

de sal a Juan de Batlle de Blanes, el qual la sotarrenda al negociant colomenc Benet Sallés. En el contracte s'especifica que la sal s'ha de vendre a sis diners les onze unces i mitja, però al vendre-la en celemins, mesura més petita, al detall, al comprador li surt més cara i el batlle aporta testimonis de diferents persones que al comprar al detall els surt més cara. El batlle multa a Sallés i li fa dipositar les cinc faneques de sal que tenia per vendre. Els regidors denuncien al batlle per intromissió, ja que els correspon a ells definir el preu de la sal i el batlle al·lega que ell no vol variar el preu de la sal, sinó defensar al consumidor. De fet aquest plet s'engloba dins el primer plet, corresponent a les lluites per veure qui té la funció de mostassaf.

La tensió i malestar anà creixent a Santa Coloma de Farners. La imposició del redelme per anar netejant el deute municipal hem vist que fou el principi, la gota que va aflorar tota la problemàtica que es plantejava entre grups socials diferents, representats pel marquès i pels regidors respectivament. I el redelme serà també el que posarà punt i final a tota l'escalada de plets dels anys cinquanta i seixanta.

El rei havia concedit el redelme per quinze anys, però quan s'acabà aquest plaç els regidors aconseguiren allargar-lo quatre anys més, fet que va fer créixer les tensions de forma que el juliol de 1764, amb les collites, l'arrendador del redelme, el pagès Miquel Fàbregas, s'ha de queixar que molta gent no vol pagar-lo i un grup de colomencs fa una queixa formal al corregidor dient-li que amb quinze anys de redelme ja s'han pagat els deutes i redimit els capitals de forma que no té cap sentit continuar redelmant i demanen que es clarifiquin els comptes²³

L'any següent la comtessa de Robres, vídua d'Aranda demana que es portin al jutjat els comptes dels anys 1748 fins l'any 1763, malgrat que els de 1748 a 1753 ja havien estat aprovats per la Reial Audiència. Però l'alcalde major de Girona, Miguel Fernández de Zafra, favorable a la comtessa, rebutja els comptes i denuncia, en nom de la comtessa, a tots els regidors d'aquells anys. El batlle ordena a Francesc Iglesias i consorts que dipositin totes les partides dubtoses en les arques de la batllia sota amenaça de presó. La denúncia afecta a unes quaranta famílies del poble, que han de dipositar una fiança de quatre mil lliures: moltes es neguen a pagar i es comença a intentar subhastar els seus béns, mentre d'altres fugen de la vila per

evitar ser empresonats²⁴. La situació és insostenible i Santiago Gómez, apoderat dels actuals regidors Salvador Creuhet i Miguel Fábregas y Adroher, i Antonio Solench que representa a " *Juan Ninou, Francisco Iglesias, Narciso Fabregas, Joseph Bascós, Salvador Molins, Estevan Simon, Juan Jofre y demás consortes hasta el numero de veinte y quatro vecinos de la expressada villa...*", regidors que foren des de l'any 1753 fins el de 1763, fan una representació al rei on expliquen que la comtessa d'Aranda, s'havia queixat que els veïns representats: "

malgastaron diferentes cantidades de maravedis pertenecientes a aquel comun en los referidos años que fueron regidores della se le despachó la residencia y por haver visto que el publico se hallaba defraudado en quatro mil y mas libras barcelonesas " se'ls ordenà que els dipositessin sota amenaça "...de apremio, embargo y venta de bienes, y aunque asi lo executaron por redimir las vejaciones hicieron recurso al Consejo quexandose de las tropelias con que se procedia contra ellos, e indefension en que se hallaban por no haberseles dado el tiempo necesario para justificar la legitima y precisa imbersion de los referidos caudales en utilidad y beneficio de aquel comun "

²³ A.H.G.Notaria SCF, n° 121,ff.313-316

²⁴ A.C.A. Patrimoni. Batllia: procesos modernos, 1765, n° 7,M. L'ordre del requeriment es troba a A.H.G.,Notaria SCF,n^o122,ff.224-225 i el total dels encausats és el següent, d'acord amb l'any en què foren regidors:

1754: Francisco Iglesias, Juan Ninou, Miguel Fabregas, difunto y por él Narciso Fabregas, Salvio Llorens y Solá, difunto y por él Miguel Solá.

1755: Buenaventura Ferrer y Vila, Josep Bascós, Salvador Planasde Farnés, Salvador Molins

1756: Salvio Coll, difunto y por él Salvador Coll, Joseph Buadas, Jacinto Vilar, difunto y por él Mariangela Vilar, Joseph Simon.

1757: Sebastian Fabregas y Cubias, Salvador L Lorell y Horta, Miguel Dalmau, Juan Carós de la Tallada.

1758: Juan Jofré, Juan Fullá, Joseph Fabregas, Narciso Ferragut Soler.

1759: Salvio Creuhet, Miguel Domingo, Dalmacio Casellas, Joseph Barrera.

1760: Francisco Iglesias, Narciso Vietori, Salvador Solenc, Salvador Rigolós.

1761: Joseph Bascós, Buenaventura Ferrer y Vila, Jacinto Vilar i Joseph Simon.

1762: Miguel Fabregas y Adroher, Joseph Geronés, Salvio Cubias, Salvio Llorell i Solá y por él dicho Miguel su hijo.

1763: Jayme Jalpi, Juan Iglesias, Miguel Dalmau, Joseph Molins

i el Consell ordenà suspendre el dipòsit que havien fet, que el batlle no impedis el redelme, que es tornés el que s'havia dipositat, que tornessin els fugits sense temor i que es portessin els comptes directament al Consell de Castella i se'ls donés els temps necessari per preparar la seva defensa i així "*... acreditaron no haverse utilizado ni embolzado maravedises algunos y haverlos gastado todos en conocido beneficio de aquel publico...*"²⁵

Malgrat tot, el batlle Joan Avellanet, no deixà de pressionar, amenaçar i instigar per tal que no es complís el pagament anual del vintè dels fruits: si per un costat perseguia als creditors perquè no acceptessin la concòrdia que havien signat per l'altra anava per les cases dels veïns ordenant-los que no tenien obligació de pagar, tot amenaçant també a Miquel Fàbregas que era el que tenia arrendat el cobrament del redelme.

El tretze de juliol de 1766, Miquel Fàbregas, pagés de Santa Coloma, arrendatari del redelme presenta un memorial al corregidor de Girona, dient-li que el rei havia permès allargar el redelme quatre anys més:

" pero habiendo tenido la noticia de que algunos particulares iban incitando los animos de todos los contribuyentes para que no pagassen dicho diezmo(lo que se advirtió ya al referido alcalde mayor)ha sido aquella prevencion de tanta eficacia que ya se ha visto el suplicante y sus coarrendatarios precisados en haver de apremiar a uno de los renuentes sacandole prendas para obligarle a dicho pago; y lo que es mas, que habiendo sido el Bayle instado para dar el auxilio necesario para dicho cobro se ha manifestado y manifiesta tan poco afecto a dicho cobro como que no quiere que se haga apremio alguno sin asistencia del portero real de la propia Curia..."

cosa difícil ja que venia només un dia a la setmana. Tanmateix el batlle exigia que l'arrendatari hauria de fer rebuts de cada cobrament cosa que no s'havia fet mai i a més volia cobrar per cada cobrament que fes. El corregidor ordenà al batlle que ajudés als cobradors del redelme però aquest presentà encara un altre recurs²⁶ Els creditors, esverats, amenaçaren als regidors que si no es complia la concòrdia, arruïnarien a tots els veïns que,

²⁵ A.C.A. Reial Audiència, Cartas Acordadas, Reg. 577, ff.311v-312

²⁶ A.H.G. Notaria SCF, Manual de Notari n° 123, ff.329 i 334

com a comú, s'havien hipotecat en la concòrdia per anar pagant lentament el deute municipal.

El mateix tretze de juliol, mentre devia sortir Miquel Fàbregas de la notaria amb les seves queixes, dos-cents quaranta-nou veïns atorguen un poder a Joaquim Muñoz per tal que els representi a Madrid davant el rei i faci tot el que pugui per tal d'anul·lar l'allargament del redelme, demanat l'any 1764 i confirmat el 28 de maig de 1766, ja que consideren que els regidors han aconseguit l'allargament:

" y tal vez lo hayan logrado dichos regidores por motivos que han callado de ser ya extintos los capitales de los censos a cuyo fin se impuso dicho rediezmo y haber expressado otros que pueden ser simulados para haver logrado dichos Reales despachos "

i tots ells pretenen eliminar el redelme ja que l'any ha estat estèril²⁷

No es podia arribar gaire més lluny. Hi havia una guerra oberta a la vila. La comtessa de Robres, vídua d'Aranda, morí el dotze de gener de l'any 1767, i un mes més tard el comte d'Aranda va consentir en la transacció i concòrdia que li va proposar l'ajuntament per tallar d'una vegada tots els plets pendents.

Per un costat Francesc Salvat, procurador general del comte d'Aranda; Josep Gironés, botiguer de panys i Miquel Fàbregas i Adroher, pagés, com a regidors de l'Ajuntament, i finalment Antonio Solench, procurador de Juan Ninou, i els altres exregidors. La concòrdia no fa res més que definir i enllestir els plets pendents que hi havia.

Primerament, el nomenament del mostassaf serà prerrogativa del comte d'Aranda que el farà recaure en el batlle. Respecte al segon plet, l'elecció de batlle, al ser un procés complicat, s'anomenen dos representants del comte i dos de l'ajuntament que facin un

²⁷ Ibidem ff.352-356. La llista de tots els signants (Apèndix) es converteix en un document meravellós, inèdit i únic per a conèixer la diversificació laboral, la patronímia i la composició social de la població colomenca. Cal dir que l'any 1762 en un memorial notarial es diu que " la mencionada villa y termino(Sta Coloma amb L'Esparra, Castanyet, Brunyola, i St. Miquel Cladells) se compone de docientos ochenta y ocho fuegos o casas, de ellas las dos terceras partes, que son ciento noventa y dos son de pobres que con mucha pena y trabajo pueden satisfacer el Real Cadastro y Personal por su mucha miseria que padezen..." de forma que si a aquests 249 veïns que signen el poder hi afegim les quaranta famílies dels regidors encausats que volen continuar el redelme tenim un total ajustadíssim de la població colomenca en la dècada dels seixanta. A.H.G. Notaria Santa Coloma de Farners, n° 119, f.452

dictamen consultiu i decideixi la Reial Audiència. En el tercer plet, corresponent a la facultat de carregar imposicions i la taverna es retira el plet i queda com s'havia decidit en primera instància: la fleca pel comte i la taverna per la vila. En el quart plet, sobre la casa i capella de l'hospital:

" habviendo confesado los elegidos por parte de la villa para dicho convenio que el Patronato del Hospital y su capilla es propio de Su Excelencia con la eleccion de administrador para cuidarlo, pero necesitando la villa de alargar la iglesia, siendole para esto indispensable el valerse de la casa y capilla del hospital, que pueda el Ayuntamiento de dicha villa tomar aquel edificio, destinando otro apto para hospital " .

El cinquè plet, sobre la carnisseria

" en atencion a que este propio se administra por quenta de la villa y que si se arrienda es a favor del que ofrezce vender las carnes a menor precio, de que se sigue que experimentan el beneficio de la carniceria los particulares de dicha villa, y de toda la Baronía, renuncia dicho Escmo. Sr. a sus pretensiones si continua la villa con la antedicha administracion y arriendo, pero que si varia y experimenta producto de este propio y el de la pesca salada debe dar la mitad a su señor. Y no haciendole que se salve el derecho a esta parte para la prosecucion del pleito."

El sisè plet sobre regulació de les carns i preus queda englobat en el mateix que l'anterior. En el setè plet, respecte al nomenament de sotbatlle i Procurador Jurisdiccional es nega aquest dret a la vila. El vuitè plet, referent a la regulació del preu de la sal, produït per una queixa del batlle que no es donava la mesura justa pel preu que es pagava, el comte abandona el plet ja que era més una qüestió personal del batlle que no general.

Finalment el plet contra els regidors per malversació de cabdals públics: el tribunal considerarà en primera instància que s'havien malgastat partides, però al no haver escoltat als interessats se'ls va donar un mes per justificar-se però

"...no lo executaron entonces dentro del termino aplazado por influxos de algunos que mas bien deseaban el que dichos particulares quedasen mal, que el que diessen sus legitimos descargos persuadiendoles que siempre tendrian tiempo para darlas..."

i al passar el termini és quan se'ls ordenà dipositar les 4.000 lliures de fiança. Però aconseguiren clemència del Consell de Castella, com ja hem vist i a més han demostrat la legitimitat de les partides

" en beneficio de la villa segun el estilo y practica que siempre se havia tenido con buena fe y sin haverse utilizado ni embolsado dinero alguno y así no deben ser responsables dellas ..."

L'honra dels exregidors quedava salvada, però per despeses produïdes per la comtessa difunta, de les quatre mil lliures dipositades n'han de donar mil al comte, ja que la seva mare en gastà unes 1.500 en el procés i revisió de comptes. Les altres tres mil s'hauran de repartir proporcionalment entre els veïns que es veieren obligats a fer la fiança..

Totes les parts s'obligaren a la concòrdia signada a Barcelona el 5-5-1775 i el 22-9-1780 el Consell demanava informació a l'Audiència a veure si li semblava bé la concòrdia per aprovar-la²⁸.

4.- CLOENDA

La lluita entre les dues parts o faccions havia arribat a uns extrems insostenibles que en res beneficiaven a uns i altres. Per un costat es plantejava la preponderància del poder senyorial sobre el poder local, però per l'altre es començava a observar també el fracàs del sistema municipal borbònic que propiciava la creació de grups endogàmics locals que s'anaven reproduint, autodefensant i manegant cada vegada més al seu aire els teixits del poder local. Els dos ingredients junts, creen l'existència de bàndols, grups o faccions que s'alineaven amb el poder senyorial o amb el poder local. Tanmateix, la Reial Audiència que observava aquest creixent deteriorament de la política local, anà canviant a finals de segle el sistema d'elecció dels regidors tornant-se a la insaculació prohibida en el decret de Nova Planta de 1716²⁹ Fixem-nos en aquest testimoni colomenc de l'any 1750 donat per Jaume Finestres i Estrada, paraire de 49 anys i per Eudald Solà, negociant de 43 anys:

²⁸ A.C.A. Reial Audiència, Cartas Acordadas, Reg. 577, ff.313-321

²⁹ Vegeu TORRAS I RIBÉ, J.M. *Els municipis catalans de l'antic règim 1453-1808*, Barcelona 1983 i del mateix autor " La reintroducción del procedimiento insaculatorio en los ayuntamientos catalanes a finales del siglo XVIII" dins *Haciendo historia. Homenaje al profesor Carlos Seco* Madrid, 1989, pp 207-213.

"...que diferents vezes estando yo en conversacion con Buenaventura Ferrer y Vila, otro de los Regidores actuales de dicha presente villa de Santa Coloma de Farnes(al que conosco muy bien y tengo tratado) y especialmente el dia de Domingo proximo passado, onze de los corrientes mes y año; hallandonos los dos en la plaza publica de la mesma presente villa he ohido decir publicamente al referido Buenaventura que el y los demás Regidores sus compañeros, estaban con esperansas de que seran Regidores los sugetos que ellos mesmos han propuesto y nombrado y no los que ha nombrado el Iltre. Sr. Marqués de Rupit y que lo dezean mucho porque esperan y estan seguros que siendo Regidores los que ellos han nombrado les abonaran aquellos todas las quantas y las muchas cantidades que ellos por diferentes pretensiones han gastado en el año de su Regidoria, dando a entender con lo que dezia que por dicho fin les han nombrado, por ser los dichos Regidores actuales y los propuestos y nombrados por ellos muy amigos y algunos de ellos parientes entre sí y todos muy parciales al dicho Marqués de Rupit y contrarios a su jurisdiccion y disposicion.."30

Partidaris del marqués i després de la comtessa per un costat, partidaris dels regidors per l'altre: baralles, denúncies, multes, empresonaments, desercions, embargaments,... El 26 d'agost de 1766, una vegada signat el poder per la majoria de veïns, Pedro Mato, oficial de pluma de 48 anys i Salvador Oliveras negociant de 45 anys donen de fe de com Francisco Iglesias negociant de Sta Coloma, abans nomenat en teixidor: "...tiene interes y interviene en el arriendo del rediezmo de granos y frutos.." i ho diuen perquè veuen que és un dels que recull el redelme i el va a cobrar per les cases³¹.

Tanmateix, darrera aquestes lluites entre poder jurisdiccional i poder municipal s'hi amagaven dos interessos divergents: per un costat, el grup format per arrendataris de serveis municipals (taverna, sal, peix, redelme) en general pagesos benestants que comencen a fer negocis amb l'excedent del camp, negocis que requereixen controlar els ressorts del poder local i per l'altre costat els petits artesans, masovers i jornalers, que veuen cóm, un cop pagats els deutes, es pretén mantenir la mateixa dinàmica d'impostos i que es negaran a contribuir. No són els partidaris de la comtessa: senzillament no volen que un

³⁰ A.H.G., Notaria SCF, V. 107, Testimonial, f.44

reduït grup que s'autoreprodueix en el poder local pel seu propi benefici, passi pel cim del comú de la vila. I més quan la pobresa i els deutes ja no existien: es varen fer les mesures, es construí la capella dels Dolors,...Santa Coloma havia sortit d'una pobresa característica de tots els pobles en la primera meitat de segle. I una vegada fora no hi havia necessitat de perpetuar els mecanismes (redelme) que havien ajudat, amb l'esforç de tots, a superar la misèria.

APÈNDIX

LLISTAT DE LES PERSONES QUE DEMANEN AL REI QUE NO CONCEDEIXI L'ALLARGAMENT DEL REDELME PROPOSAT PELS REGIDORS (A.H.G., Notaria SCF, any 1766, nº 123, ff 352-356):

"Francisco Rebassa, labrador; Lorenzo Oliveras Carrió, labrador; Antonio Coderch, bastero; Salvador Vila, negociante; Antonio Sala, cirujano; Lorenzo Oliveras Carrió menor, labrador; Juan Ferragut Soler, labrador; Pio Bataller, trabajador; Dalmacio Vila, negociante; Narcis Solá, soguero; Miguel Domingo, cerrajero; Pedro Carós, carpintero; Joseph Finestres, trabajador; Salvador Forn, trabajador; Salvador Prats, trabajador; Miguel Solench, tornero; Pedro Callicó Trias, labrador de la Pressa; Francisco Roura, trabajador; Salvador Solench de las Vinyas, esclopero; Bernardo Vives, soguero; Francisco Bages, trabajador; Miquel Juliá, albanyil; Joseph de Sanjauma, trabajador; Andres Amat, trabajador; Joseph Julia, albanyil; Salvio Rovira, trabajador; Francisco Comalat, texedor; Salvador Palomer, bastero; Juan Comas, texedor de lana; Vicente Tordera, arriero; Salvador Jofre, trabajador; Baldiri Carreras, trabajador; Jayme Causadias, serrador; Juan Sitjar, texedor de lana y lino; Miguel Agustí, esclopero; Felix Soler Gaytó, trabajador; Francisco Viader, trabajador; Isidro Regás, trabajador; Joseph Carrera, pelayre; Juan Font, trabajador; Juan Brugada, trabajador; Joseph Castanyer, labrador; Salvador Castanyer menor; Dalmacio Puig, bastero; Miquel Sunyer, labrador; Esteban Buscá, brassero; Salvador Fabregas, trabajador; Juan Buscá, trabajador; Francisco Masbernat, herrero; Joseph Finestras, trabajador; Bernardo Creuhet joven, sabatero; Narciso Solá y Bascos, calsatero; Joseph Tapias, soguero; Pedro Bassó, trabajador; Excelso Barrera, sastre; Pedro Mias, serrajero; Vicente Masferrer, herrero; Salvador Sala, labrador; Dalmacio Pagés i Llorell,

³¹A.H.G.,Notaria SCF,nº123,f.388

labrador; Joseph Pons, trabajador; Juan Oller, labrador; Salvio Oller, labrador; Baudilio Ribas y Martí, labrador; Narciso Viader, arriero; Raymundo Riera, trabajador; Silvestre Rossell, trabajador; Joseph Bach, maestro albanyil; Juan Xardó, trabajador; Esteban Buscá, trabajador; Juan Marti, labrador; Salvio Rebasca, molinero; Poncio Vilagran, trabajador; Francisco Mensa, serrador; Jacinto Albó, trabajador; Dalmacio Massaneda, labrador; Miguel Creuhet, soguero; Esteban Urg, texedor de lino; Salvador Colomer, trabajador; Francisco Valenti, trabajador; Pio Casellas, labrador; Gerardo Casellas, labrador; Miguel Vilar, carpintero; Juan Miás, serrajero; Pedro Solench, tornero; Joseph Recasens, albanyil; Manuel Arbós, serrador; Francisco Vatllori, panadero; Josep Banch, sastre; Pio Puig Ros, trabajador; Juan Bohiga, alfarero; Joseph Vinyas, treballador; Salvador Xerdó, treballador; Estevan Torra, errero; Salvador Torra, trabajador; Juan Vallgatina, arriero; Juan Lafilla, trabajador; Jayme Durbau, trabajador; Juan Alió, botonero; Antonio Nadal i Castells, trabajador; Miquel Sala, labrador; Pio Ros y Puig, trabajador, Salvador Estrach, trabajador; Juan Jofre, treballador; Joseph Ferragut, labrador; Dalmacio Coll, soguero; Juan Olivera, labrador; Juan Bataller, trabajador; Francisco Riera, Labrador; Lorenzo Barrot, labrador; Jayme MONTANER, trabajador; Agustin Torra, trabajador; Estevan Buscá, treballador; Andres Rigalos, esclopero; Salvador Sureda, trabajador; Joseph Puig, trabajador; Esteban Barrot, labrador; Dalmacio Carós y Carbonell, labrador; Dalmacio Olivera, labrador; Salvador Rigalós, labrador; Dalmaci Carles, labrador; Joseph Delás, trabajador; Salvador Bach, trabajador, Margarita Casellas, Marianna Casalprim, Jacinto Puigdemont, treballador; Felip Olivera, labrador; Margarita Blavi i Vinyas, Josep Gerones, treballador; Gertrudis Mir y Comerma; Juan Vilar, trabajador; Agustin Serra, Raymundo Gravalosa, treballador; Domingo Bonvi, trabajador; Francisco Gerones, treballador; Joseph Pascual, soguero, Dalmacio Casellas, labrador, Narciso Ferragut Soler, labrador; Salvio Ferrer, treballador; Pio Estrada, labrador, Mathia Colomer, labrador; Juan Serra, treballador; Pedro Colomer, treballador; Joseph Mestra, labrador: Salvador Olivera, treballador

Al final de l'escriptura signen també més gent que s'afegeix al poder notarial per treure el redelme:

Joseph Rossell, treballador; Pablo Mir, treballador; Agustin Figueras, trabajador; Josep Oliveras Carrió, labrador; Dalmacio Buscá, trabajador; Pablo Mensa, trabajador; Miguel

Massaneda, labrador; Narciso Olivera, labrador; Joseph Solá y Bascós, calsatero; Joseph Serra, treballador; Miguel parés, treballador; Juan Agustí, texedor; Francisco Climent, treballador; Pedro Daldon, Texedor de lino; Antonio Coll, treballador; Salvador Serra, sapatero; Joseph Llorell, treballador; Francisco Carrera,treballador; Raymundo Oliveras, labrador; Antonio Archs, treballador; Dalmacio rebassa,treballador; Joseph Forn,carpintero; Antonio Mombert, sastre; Cristobal Dorca,treballador; Juan Rebassa,treballador; Juan Viader,treballador; Juan Roura,sastre; Narciso Hortal,treballador; Antonio Nadal,moliner; Juan Bataller, errero; Maria Sala, viuda dexada de Joseph Sala, serrador; Dalmacio Riera,labrador; Jayme Olivera,treballador; Raphael Fabregas,treballador; Pedro Carreras, treballador; Salvador Tordera,negociante; Jayme Bellver,treballador; Pedro Oliveras,treballador; Miguel Duch, maestro albanyil; Dalmacio Riera,labrador; Juan Estrach,labrador; Juan Hortal, alfarero; Joseph Oliveras, esclopero; Domingo Ruhera, treballador; Pedro Callicó,labrador; Juan Olivera,labrador; Pablo Palomer,bastero; Juan Gubau,treballador; Estevan Rigalós,treballador; Domingo Estrach,treballador; Raymundo Fullá, serrador; Domingo bon vi,treballador; Dalmacio Carandell,labrador; Antonio Riera,treballador; Maria Oller, viuda dexada de Joseph Carós, sastre; Juan Albertí,labrador; Isidro Estrach,labrador; Joseph Frigola,treballador; Caros Creuhet,panadero; Pedro Noguer,treballador; Salvador Pou, negociante; Salvio Escaller,treballador; Francisco Casalprim, albanyil; Joseph Oliveras, treballador; Francisco Sumalla, albanyil; Juan Masferrer,errero; Miguel Prats,treballador; Francisco Buxadé,treballador; Joseph geronés, esclopero; Juan Callicó, labrador; Narciso Geronés, esclopero; Antonio Climent,treballador; Salvador Solá,treballador; Christina Martorell, muxer de Juan Martorell,treballador; Francisco Pagés y Llorell, treballador; Matheo Estrach,treballador; Manuel Forn,texidor; Sebastian Fabregas,treballador; todos vecinos y moradores de la villa..."

I al llarg dels dos o tres dies següents més gent va a la notaria a signar el poder: Dona Maria Francisca de Farners i Vilaplana, viuda de Dalmacio Farners, Salvador Pou, calsatero; Salvador Serra, sapatero; Gaspar Janer, negociante; Salvador Pou, boticario; Francisco Mestras,labrador; Pio Codonyés, treballador; Joseph Maeras,treballador; Dalmacio Rigalos, esclopero; Salvador Tapias,soguero; Ramon Barrera,sastre; Agutin Bataller, pelayre;

Antonio Coderch, menor de dias, bastero; Juan Font,sapatero; Francisco Banchs, treballador; Joseph Cors,herrero; Joseph Prats, semolero; Joseph Daldon, texedor de lino; Dalmacio Creuhet, sapatero; Matheo Martí, labrador; Josep Benet, semolero; Juan Carreras,texedor de lana; Dalmacio casadesus,labrador; Francisco Casadesus,labrador; Juan Clarys, albanyil; Juan Figueras,t treballador."